По конфіскаті — наклад другий.

Ч. 67 (221). Львів, неділя 25. березня 1923. Почтову належність оплачено гуртом. Рік II.

ГРОМАДСЬКИЙ ВІСТНИК

Перемишль пр. о. Зубрицький А. Чацкого 6.

ВИХОДИТЬ ЩОДЕННО РАНО.

РЕДАКЦІЯ И АДМІНІСТРАЦІЯ: Львів, Ринок 10., II. пов.

Конто почт. щад. 143.322.

Адреса для телеграмів Громадський Вістник Львів.

Нач. Редактор приймає від 10—11 год. передпол.

Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА: Місячно в краю 12000 Мп.

ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 дол., Франції, Голяндії, Бельгії 10 фр. фр., Італії 10 лір, Німеччині 18.000 н. марок, Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. корон, Румунія 100 лей, Болгарії 50 левів, Австрії 18000 мп. Зміна адреси 500 мп.

В справі оголошень звертатися до Адміністрації.

Ціна примірника 500 мп.

ВИДАЄ: ВИДАВНИЧА СПІЛКА „ДІЛО“.

Львів, 24. березня 1923.

Мінорні настрої. Рішення Ради Амбасадорів було нежданим не лише для нас, але й для противної сторони. Хоч

ні з сього — ні з того Польща рішенням світових крамарів одержала 130 тисяч км. кв. суто-української території, хоч побільшено Польщу не лише сімома міліонами Українців, але й двома міліонами Білорусинів та помітною цифрою Литовців, — то ця подія не викликала радости в польській пресі. Навпаки, помітно дуже мінорні настрої.

Воно справді не жарти, коли тільки вдуматися, що на основі рішення Ради Амбасадорів в границі Польщі входить 7 міліонів Українців, пересякнутих державницькими змаганнями. Не бажаючи заабсорбовувати п. прокуратора, наведемо для уоснування нашого погляду уступ з брошури бувшого польського премієра п. Морачевского (Границя між Польщею і Україною, — Статистична студія): „Найбільш незалежницьким елементом України є Українці із Сх. Галичини. Від цілого ряду літ росла серед них самостійницька струя і переймала щораз то ширші маси. Колиб ми отже, згідно з жаданнями нашої національно демократичної консерви забрали й інкорпорували до Польщі ціле Поділля по Смотрич і Бесарабію проти волі більшости галицьких Українців, то в будуччині наразилися би ми на **так у важку національну боротьбу, що без постійного винняткового стану, без шибениць і кулеметів**, без відібрання як українському, так і польському населенню Сх. Галичини всіх прав і горожанських вольностей, не можна би вдержати в кліщах **розбудженої національної свідомости Українців**. Насильна інкорпорація $3^1/_8$ міл. Українців до Польщі в хвилі, коли їх національне освідомлення під впливом війни поступило величезними кроками наперед мусить викликати протилежність того всього, що уважаємо згідним співжиттям народів“.

Вправді польська границя не посунулася по Смотрич, але й недалеко відбігла від нього, та за те сунулася далеко на північ від Сх. Галичини, втягаючи в орбіту Українського Пiємонту Волинь, Холмщину, Підляша й Полісся. Иншими словами до трьох з половиною міл. галицьких Українців додано стількиж українського населення з північно західних українських земель. Національна свідомість тих земель змагається не то з кождим роком чи навіть місяцем, але з кождим днем. Пророчистим висловом тієї свідомости являються недавні вибори до польського сойму і сенату.

Таким чином знову до голосу мусять прийти західно українські землі, давнє Галицько-Волинське Королівство, приходить до голосу величезна маса, свідома своїх прав і своєї кривди, велика частина великого народу.

І тут джерело польського збентеження, неприємної ніяковости, мінорних настроїв, прикрої мовчанки. Міжнародні чинники зіпхнули з своїх плечей тягар східно-галицької проблеми, щоби його спільно з проблємою Волині, Холмщини, Підляша й Полісся вложити на слабкі плечі молодої, несконсолідованої, економічно слабкої польської держави Коли зважимо, що Польща — мимо всемогучої підпержки Франції — все таки не позбулася й не позбудеться смертельної німецько-російської небезпеки, то будемо мати картину, котра — зовсім природно — не може настроїти на радісну нуту наших противників.

І тому, щоби позірно отрястися від крайного збентеження, польська преса починає **по свому** інтерпретувати наші статті з останніх днів. — Провід у цій інтерпретації і лобузерській напастливости веде орган коршмарського потомка схамілий „Курєр львовскі“, а йому вторує царський ступайка зі „Слов-а польск-ого“. Не думаємо вдаватися в полєміку з „кресовими лицарями“. Можемо їх тільки запевнити, що вони грубо помиляються в оцінці нашого становища. Можемо впевнити, що ми ані на одну йоту не відступаємо від наших природних змагань. Якщо в нас йдуть розмови, то про зміну **тактики**, а не програми.

Та поза тією лобузерією і фальшивими склами появляються голоси, які стараються більш реально оцінювати дійсність, більш чутко підходити до справ. Півофіціяльна „Газета львовска“ в статті „Наш Схід“ підкреслює: „Жива радість з акту формальної полагоди східних границь Польщі на міжнароднім форумі не може ослабити нашої чуткости і вразливости на вагу окраїнної проблєми і його уформування на майбутність“. Правда, всі „кресові лицарі“ розуміють ту чуткість дуже своєрідно, а саме — як приспішену кольонізацію українських земель польським елєментом.

„Газета львовска“ журиться, що на українських землях, дотеперішний стан є ненормальний і заключує в собі зародки дальших заогнень, труднощів, а навіть компромітацій. Вистане вказати, що з величезних окраїнних областей, як Волинь, Полісся і околичних територій ми не провели ані одного польського посла“. Малюючи картину положення на українських землях, цей орґан стверджує, що українські посли виявляють постійно протидержавні тенденції, що політична керма українських мас в Сх. Галичині находиться в самостійницькім таборі, що неповодження при конскрипції, данині, виборах і бранці „треба було поправляти поліційними засобами“ і т. п. Коли до цих сумних для противної сторони досвідів додамо тисячі процесів в Сх. Галичині, коли згадаємо „білоруський заговір“, про що так вимовно заговорено в польському соймі, то зрозуміємо мінорні настрої польського громадянства з приводу рішення Ради Амбасадорів. Очевидно всі ті заогнення, труднощі, компромітації будуть зростати і змагатися, побільшуватися з кождим днем, скоро тільки нові „суверени“ захочуть здійснювати свою програму кольонізації і польонізації. Не диво, що радість і вдоволення не бе веселкою щастя з польських облич, бо справді немає причин до того.

Наше положення є в значній мірі анальоґічне до положення Поляків після віденського конґресу. Ріжниця тільки та, що тодішні реакціонери й тирани обійшлися значно оглядніше з Поляками, як теперішні герольди права самовизначення народів з українським народом. Поляки повинні пригадати собі свою історію після 1815 р., щоби уявити собі нашу історію після рр. 1919—1923 — з тою поправкою, що в теперішніх часах події розвиваються далеко скорше, як перед століттям.

А прецінь Поляки одержали були королівство Польське з окремою конституцією, власною адміністрацією, скарбовістю, військом, а прецінь навіть Пруси створили були з Познанщини окрему самоуправну одиницю. Але хід історії, хід змагань народів є сильшійший від усіх постанов і рішень. *(—is).*

За українсько-католицький патріярхат.

Побут апостольського візитатора о. Івана Дженокія дає мені притоку порушити кілька питань з церковного поля, а передовсім спільну орґанізацію українсько-католицької церкви, хоч ці питання не стоять в безпосередному звязку з причинами його приїзду до нас і лежать певно поза інструкцією, даною йому компетентними ватиканськими чинниками.

Справи, про які хочу писати, це здебільша справи загально-церковно-політичного характеру і торкаються у великій мірі наших взаємин з римською курією в найблищій майбутности.

Політично-церковні взаємини Ватикану з українським народом не є нинішньої дати і сягають ще в часи нашої княжої державности. Відомо, що в 13. століттю, коли монґольсько-татарська навала посувалася від Каспіка і Чорного моря в середину Европи, де загрожувала католицькій церкві, римські папи, тоді ще першорядний чинник в европейській політиці, шукали кругом союзників до боротьби з цею навалою. Шукаючи союзників, Ватикан звернув увагу на західно-українську волинсько-галицьку державу Романовичів, тоді на славянському Сході найбільше могучу, користуючися мабуть цими принагідними звязками чи взаєминами, що мусіли істнувати вже перед тим. Це довело до окремої папської делеґації, яка в особі леґата Опіза вручила королівську корону тодішньому володимирсько-галицькому князеві Данилові у місті Дорогичині. По тоді пануючим в західній Европі державним поняттям було це офіційним визнанням цеї держави яко держави незалежної та суверенної і рівнорядної з прочими

Пр. 171/23. В Імени Річипосполитої Польської! Суд окружний карний яко Трибунал пресовий у Львові рішив на внесок Прокураторії Державної, що зміст часопису „Громадський Вістник“ число 56. (210) з дня 13. березня 1923 в артикулах під заголовками: 1) „Преса“ в уступі межи словами: а) „Польща“ і „західно українські“, б) „української школи“ і „на Волині, ц) „дітей“ і „В руки поліції“. 2) „До останної голодівки українських політичних вязнів“ в уступі від слів: „Do Prezydjum Sądu“ до кінця, містить в собі ество від 1) злочину з § 65 з. к., ад 2) злочину з § 65 а) з. к. і виступу з § 300 закона карного узнав доконану в дни 12. березня 1923. конфіскату за оправдану і зарядив знищення цілого накладу і видав по думці § 493 проц. карн. заказ дальшого розширювання того друкового письма. Заразом видав наказ відвічальному редакторови тої часописі, щоби се рішення помістив безплатно в найблищім числі і то на першій стороні. Невиконання того наказу потягає за собою наслідки предвиджені в § 21 зак. друк. з 17. грудня 1862 Д. п. д. № 6 ех 1863, а іменно засудження за переступство на гривну до 400 Мп. — Львів, дня 14. березня 1923.

(Підпис нечиткий.)

європейськими культурними державами.

Звязок короля Данила з Ватиканом був чисто політичного характеру. До трівкої церковної унії української православної церкви з Римом тоді не прийшло, а і політичний звязок вскорі перервався з чисто політичних причин, відсутности політичної допомоги з боку Риму і татарської перемоги на наших землях.

Навязані нитки однак не перервалися. Рим не тратив надії на унію з українською православною церквою. Київський митрополит Ізидор (пізнійший перший кардинал нашої уніятської церкви) на фльорентійському соборі заключив церковну унію з Римом. Не знайшов тільки пригожого відгомону серед своїх союзників на Україні, що стояли під церковно-політичним впливом царгородських патріярхів, ворожих Римови. Церковна унія цей раз не повелася.

Аж при самому кінці 16 віку в Бересті заключено тревалу унію, яку формально ствердили в Римі висланники берестейського собору епископ Потій і Терлецький. З точки нашої національної історії на цей історичний акт наші історики дивляться ріжно, здебільша вважаючи його фактом польської інтриги. Без сумніву значну ролю грали в Берестю поза кулісами і польські державні чинники, але не виключну. Вправді церковна унія після польської концепції мала бути хвилевою і переходовою і творити поміст до лекшої латинізації і польонізації, та всупереч польським бажанням так не сталося, як не повелася Полякам друга спроба з 80-тих і 90-тих років 19 віку з реформою Василіянського чина в латинсько-польському дусі. Національні польські бажання що до церковної унії не здійснилися, як не здійснилися відносно реформи оо. Василіян. Унія стала ділом трівким і з бігом часу прибрала на вовні національно-український характер, стала національною церквою західно-українських земель.

Викликало це вправді значні тертя серед українського громадянства 17. стол., зродило значну полемічну літературу — особливо в 17. в.ці. — але в сумі причинилося до значного культурного підйому і до засвоєння сучасних европейських культурних взірців, навіть в православному таборі, та організації середніх (словяно-грецьких) шкіл і Могилямської академії в Київі. Була це наша внутрішня боротьба, бо уряд старої Польщі, як і польське громадянство, а найбільше польське (римо-католицьке) духовенство, по суті річи ставилися ворожо до обох наших церковних струй. Остаточно на протязі 18. стол. унія закріпилася на західно-українських землях, (а також у значній частині білоруських земель), прибираючи характер національної церкви і оставляючи православно-східну Волинь. Подніпровя і землі на схід від Дніпра, що попало в повну церковну і політичну залежність від Москви і від Петра І. стало оруддям обмосковлення. Церковно-культурним осередком української уніятської церкви став при кінці 18. ст. Львів, коли тут, вже за австрійських часів, основано університет і ґенеральну духовну семинарію, з якої якийсь час користали навіть богослови уніяти з камянецької і барської епархій яко вікарних греко-кат. епархій Львова.

Прихід Москви на західно-українські зе... і по упадку Польщі приніс там конець унії, яку московський уряд силою усунув, зразу (конець 18. ст. до 30 рр. 19 віку) на Волині і Поді...ю, вкінці в 1875 на Холмщині і Підляшу. Унія яко своєрідний вислів національного сепаратизму насильно мусіла зробити місце православію і московленню.

Церковна унія удержалася тільки в Галичині і на Закарпатській Україні, звідки в найновійщих часах разом з нашими емігрантами перенеслася за океан до Зєдинених Держав, Канади, Бразилії і Арґентини, а також і до Босні. Власну незалежну єрархію має вона однак лишень в Галичині, де за епископа Ангеловича з початком 19. віку утворено окрему галицьку метрополію, що обіймає тепер три галицькі епархії. Епископи мукачівсько-ужгородський та пряшівський на Закарпатській Україні підлягалй угорському примасови в Ґрані, а крижевацький в Хорватії (для давних н... лих поселенців в Хорватії і Славонії та Бачці і горстки греко-кат. Хорватів) римо-кат. архієпископови в Загребі. Новоосновані греко-кат. епископства в Зєдинених Державах і Канаді не мали повних прав і у великій мірі підлягали місцевим римо-кат. (майришським зглядно французьки) епископам. Наші поселенці в Бразилії і Арґентині і досі не мають взагалі свого епископа. Для наших поселенців в Босні створено недовго перед війною апостольський вікаріят в Сараєві, тепер хвилево в Банайлюці.

З представленого вище стану справи виходить, що Українці греко-католики не мають одноцільної церковно-єрархічної орґанізації. Ця мозаїка шкідлива і для самої церкви і для національних стремлінь цеї частини українського народу, що до неї причисляється. Були однак певні спроби, щоби цю мозаїку усунути, головно відносно заморської еміґрації, але повним успіхом вони і досі не вінчалися!

Сучасні відносини видвигають це першорядне питання зєдинення єрархічного греко-католицьких Українців зі здвоєною силою. Створення української національної держави,

надає дійсного життєвого змісту відомому висказові папи Урбана VIII. про злуку Сходу з Римом при допомозі Українців. Це і було причиною, що папа Венедикт XV. вислав в р. 1920 на Велику Україну яко апостольського візитатора як раз прелата Дженокія, одного з кращих знавців східних християнських церков. Влада Української Народньої Республики віднеслася до цеї візитації дуже прихильно, але на Велику Україну не пустила о. Дженокія як раз „католицька" Польща відмовою віза, а відтак теперішній політичний переворот на Великій Україні.

Є дані думати що папа Пій XI. іде слідами свого попередника. Рим знайомиться з положенням греко кат. церкви в Галичині, знаючи, що вона до недавна одинокий український національний Піємонт, не закінчила вже вповні цеї своєї ролі і що в церковній політиці може вона бути рівнож свого роду Пієментом для блищого европейського Сходу, зокрема для Великої України. Там у Київі, де після леґенди застромив хрест апостол Андрій, скидають з православної церкви на Україні московські окови, творять у церкві власну українську єрархію і вводять у неї живу українську мову. Цей факт є величезного історичного, скажу, переломового значіння. Визволена з московських кайдан українська православна церква, скріпить нетільки національну свідомість наших земляків за Збручем, але певно буде і творчою силою при державному будівництві української держави.

Ця справді історична подія не може остати без значіння і для греко-католицьких Українців. Передовсім мусимо жадати зміни невідповідної назви нашої церкви греко-католицької на українсько-католицьку, як це піднесено на останньому львівському соборі 1891 р. (руско-кат.) і як це вже тепер кількакратно Ватикан зробив у своїх висказах під адресою греко кат. церкви в Галичині. Католицьких Греків східного обряду майже товсім нема і для греко кат. Українців, одиноких репрезентантів славянства унії з Римом, назва греко-католик є анахронізмом. Повинна вона зробити місце назві відповідно національному змістові себто назві українсько-католицька. Спроби з боку Риму в цьому напрямі вже зроблені, а тепер повиненим цю назву зробити одиноко-офіційною. Це вийде безсумніву на користь Риму і очевидно — на нашу.

Важною є також справа зміни церковно-славянської богослужебної мови на живу українську. Румуни уніяти зі своєю митрополією в Балясфальва (Блязендорф в Семигороді) користуються в богослуженнях живою румунською мовою, подібно як православні Румуни. Греко-католицькі Мадяре епархії в Гайдудорог ввели кромі літурґії всюди мадярську мову в богослуження. Не можемо по заду остати і ми в хвилі, коли близька нам по своїй доґматичній структурі православна церква на Великій Україні, нашу мову зробила мовою богослужебною. Супроти цього факту мертва мова і у нас довго в церкві не може остоятися і цю справу без сумніву видвигне саме життя і остаточно вирішить її таки в корись життя.

Та найважнійшою справою з церковної політики є справа утворення українсько-катол. патріярхату, що обєднував би ідейно, коли не єрархічно-орган чно всіх вірних української-католицької церкви без огляду на державні кордони. Авторитет і особа українсько-кат. патріярха ідентичного з особою галицького митрополита при розумній і тактовній політиці причиниться певно до зближення двох українських східних церков і промостить шлях ідеї папи Урбана VIII. принайменше по Дон і Кубань. Тут певно натрафимо на інтриги з боку „католицької" Польщі, що з католицької ревности не хоче пустити на волинську займанщину луцького епископа д-ра Боцяна та бажала поширити свої впливи поза рижську лінію при помочі концепції польського епископа Роппа, щоби Ватикан згодився на місію польського духовенства на Україні і Московщині, яке мало би право для конвертитів правити богослуження по східному обряді. Та Рим, знаючи суть польського католицизму, цю польську концепцію відкинув, є отже надія, що не вдадуться польські інтриги в питанню українсько-кат. патріярхату.

Порушені справи не злобоневні, та мимо цього для нас дуже важні і сеніорат львівської Ставропігії повинен їх розглянути і представити, куди слід.

Д-р Степан Баран.

Присилайте жертви на будову памятника ІВАНА ФРАНКА до Краєвого Союза Кредитового Львів, Ринок 10., ч. вкл. ни. 40.000.

Трицять літ істнування П. П. С.

Святкований недавно Польською Соц. Партією 30-літний ювілей її істнування наводить на думку дуже важкі рефлексії.

Польський народ, який під кінець 18. ст. втратив свою державну самостійність, вів на протязі цілого 19. ст. безвпинну і завзяту боротьбу за відзискання цеї самостійности. Визвольні змагання польського народу визначувалися двома підставовими прикметами. Зі суспільно-ідеольоґічного боку вони проходили під знаком шляхоцької культури і світогляду, а з боку державно-політичного під знаком історичної Польщі в ягайлонських межах. І одна і друга прикмета є зрозумілі і дадуться вияснити цими суспільно-політичними обставинами, серед яких Польщу захопив її упадок.

Тоді саме доживав свого віку федералізм і шляхоцька культура. На горизонті виростала нова суспільна кляса: середний стан, отже в першу чергу міщанство. Воно і дало Европі на протязі 19 го століття відому нову рису в її обличчю. Пізніще як найновіща суспільна сила виступило фабричне робітництво, пролєтаріят.

Польська етнічна маса в трьох заборах, без сумніву, перейшла поданий тут розвиток і в результаті повстала в Польщі і міщанська кляса і далі пролєтаріят.

Але на диво і одна і друга верства перебрали від своєї шляхоцької кляси майже всю ідеольоґію, весь світогляд і культуру останньої. Мимо приходу нових часів і повстання в Европі (а також на польській нац. області) нових суспільних сил, духове життя, ідеали, політичні замисли і праця польського громадянства проходили в старому аристократичному масштабі. Одинока тільки селянська верства в Польщі осталась на боці, нею найменше цікавилися і тому вона увійшла в новий орґанізм відбудованої Польщі, по суті, найменше підготовлена до державного життя.

Вся польська література була настроєна тільки на виключно національний тон. Польської романтики і месіянізму, польського реалізму і історичної повісти 70—80 років, вкінці літератури „Молодої Польщі"—ніяк не можна уявити собі без основної психічної домінанти, якою був ідеал державної незалежности Польщі в історичних межах. Тому польська література, могутній чинник в життю польської нації, має таке мале значіння для Европи.

Отсих кілька слів нехай послужать вияснениям загальних умов, в яких прийшлося проводити діяльність і заложеній на париському передмістю в р. 1893 П. П. С.

Девятьдесяті роки 19-го ст. можна вважати золотою добою розвитку господарського добробуту в Европі. На континенті, в Анґлії, в Німеччині і Росії розвивається могутним здвигом промисл, росте загальне багатство і набиваються щораз більшою масою мешканців великі міста. Всюди виростають зі землі великі армії промислового пролєтаріяту.

З польських державних областей на чолі йде російська займанщина Конґресівки. Користаючи зі своїх природних багацтв і протекційної промислової системи російського уряду — в Конґресівці повстають могутні промислові центри, які своїми дешевими виробами заливають весь ринок Росії аж по китайську границю. Скасування митного кордону між Конґресівкою і прочою частиною Росії цей розвиток в найвищім степені приспішує. І як відворотна сторона медалі: повстає також численний польський пролєтаріят. В Австрії (себто в Галичині) і в Познанщині цей розвиток має цілком инший характер.

Одначе, не вважаючи на господарський підбій Конґресівки Росією і слідного там по сьогоднішний день русофільство, перед більшістю польського громадянства ідеал державної самостійности остав і надалі живим. Царат вважався головним ворогом Польщі. І проти него треба було звернути розгонову силу нової суспільної кляси: польського пролєтаріяту.

Обєктивним фактом, з яким ліві польські кола мусіли рахуватися, була неоспорима правда про те, що увесь робітничий рух европейського континенту (за виїмом Анґлії) проходив в рамах соціялізму. Отже, коли вони хотіли польський пролєтаріят втягнути в орбіту державних аспірацій Польщі — це мусіло статися одночасно під двома кличами: **Польща і соціялізм.** І історичною заслугою П. П. С. є орґанізація польського пролє-

таріяту для активної боротьби за державну самостійність Польщі.

Доволі тільки переглянути всю історію польських революційних змагань за останніх 30 літ. П. П. С. йде на чолі активних ґруп громадянства. Більшість поетів „Молодої Польщі“ стоїть ідейно дуже близько до П. П. С. Всі ці „пепесівські“ заговірники і „пролетаріятчики“ — з Пілсудским на чолі є сьогодні керманичами нової польської держави.

При помочі яких ідейних прийомів вміли духові провідники П. П. С. погодити соціялізм з націоналізмом — це є справа, котрій варто булоб присвятити осібну студію. Тут доволі тільки зазначити, що з національного боку провідники П. П. С. не тільки не давали себе відсувати в кут иншим ідеольоґічним уґрупуванням серед польської суспільности, вони як сказано піднімали свій **націоналізм** на щит сили партійної програми.

Але у свойому націоналізмі зайшли пепееси задалеко,— занадто далеко і воно не вийде на користь ні польському пролетаріятови ні цілій польській нації.

Соціялізмови можна, по відомим рецептам, придавати всяке суспільно-політичне розуміння: від правого до найбільш лівого. І загалом викручувати соціялістичними прінціпами на всі лади, відповідно до потреби. Але хіба ніхто не заперечить, що **не можна соціялізму утотожнювати зі заборчим імперіялізмом і з посяганням на національну область другої нації** — з якоїб то не було причини. Під цим оглядом теорія і практика соціялістична ясні, недвозначні і рішучі.

Отже можна було надіятися, що коли до визвольних стремлінь Польщі вмішається **соціялістична** течія, вона прочистить польську державно-політичну ідеольоґію в напрямку одиноко справедливого і допускаємого прінціпу державности на неоспоримо польських етнічних землях.

Та діяльність П. П. С. є нам, Українцям, надто добре відома, щоби треба пригадувати імперіялістично заборчу політику цієї ґрупи у відношенню до народів, частини котрих найшлись примусово у межах польської держави. Що до цього дуже болюче розчарувались тії наші д'ячі, які мали якінебудь ілюзії відносно становища П. П. С. до справи чужих національностей.

І скільки разів з націоналістичного табору Гал. України перед війною були піднімані спроби вияснити тодішним провідникам української галицької соціялдемократії очевидний для кожного безстороннього факт, що П. П. С. по суті своєї політично-державної програми є партією, яка нічим не ріжниться н. пр. від народової демократії. Безуспішно. Такі спроби приймалися з найбільшим призирством і з наругою. Їх клеймилося сакраментальними назвами „шовінізму“, „націоналізму“ і „реакційности“, усе річей, які ще тільки не випали із словника цього українського політичного уґрупування, але згодом дійшли до рівня большевицько-мітинґового красомовства. Одначе дійсність кроваво посміялася над українською соц. демократією. Не помогли п. Миколі Ганкевичеви тисячі з патосом виголошених промов про самостійну Польщу. Польща, правда, повстала, але повстала в історичних границях. **При реальнім ділі**, весь поступово-соціялістичний крам про міжнаціональну справедливість викинено в комору, де складається зужиті річи. І сьогодні вже про нього навіть ніхто — не згадує. Ідеал польської держави **в дивоглядних історичних межах** здійснив старий член боївки П. П. С.—Пілсудский. Чи це не знаменний факт?

Другою заслугою П. П. С. **з польського** державного становища було те, що П. П. С. не дала комуністичній пропаґанді вкорінитися серед польського робітництва. Нема сумніву, що якби большевики були чи з нутра чи зі зовні завоювали Польщу, державний польський орґанізм був би розлетівся і „самостійно-сфедерована“ з прочими совітськими республіками польська совітська республіка, булаб згодом опинилася там, де сьогодні опинилася [illegible]адянська Україна. Колись з такої „Самостійної Федерації“ повстав би новий Привислянський Край, яким була Конґресівка в давній Росії. Але національна ідея була в Польщі така сильна, що їй мусіло покоритися усе. Польський націоналізм мав активний і боєвий хорактер, отже там ніхто не тільки не посмів би був з таким холодним цинізмом плювати нації в лице, як це, на жаль, постійно і безкарно робиться в нас, навпаки, там подібні тенденції навіть нікому до голови не сміли прийти. На політичний успіх міг в Польщі рахувати єдино цей, хто зумів другого переліцитувати в **національно**-творчій праці. Чи можна рівняти Пілсудского, Лімановского, Морачевского, Сєрошевского, — скажім із нашими Поршами й Миколами Ганкевичами?! Ab hoste discimus!...

Українська соціялістична демократія, яка збиралася реформувати **світ** — не тільки не ущасливила його своїми реформаторськими плянами, але зате тимчасом вже **сьогодні** на ділі помогла **загубити** українську державність.

Оце, між иншим, одна із найбільших наук, які ми добуваємо зі свята ювілею 30-літнього істнування П. П. С. Партійний зїзд української соц.-демокр. партії, який відбувся 18. ц. м. у Львові, дасть притоку до цілком иншиx міркувань: до якого упадку дійшла національна ідея в „еволюції“ **української** соціял-демократії. *Павло Лисяк.*

Чеська прес[illegible] про рішення Ради Амбасадорів.

Чеська преса віднеслася з великою увагою до рішення Ради Амбасадорів про східні кордони Польщі. „Трібуна“ пише: „Париське рішення без сумніву являється значним дипломатичним успіхом варшавського уряду. Полякам признано кордони, які вони самі установили в Ризі і в яких трівкости навіть до останнього часу сумнівалися численні польські діячі. Заслуга в цьому успіху в загальній мірі належить Франції, якій припало завдання переконати Англію, котра неприхильно дивиться на варшавську „геґемонію“, особливо якщо вона звернена проти інтересів малих балтійських держав. Особливо поважним слід уважати з точки погляду міжнародного положення признання прав Польщі на Сх Галичину. Париське рішення не принесе Полякам користи як довго Українці бачитимуть у ньому національне нещастя. І ми бажаємо Полякам, щоб радощі, що під цю пору гомонять на варшавських вулицях, ніколи не були оплачені сльозами й горем“.

К. Крамарж у статті „Польська побіда“, опублікованій у „Народніх Лістах“ скептично дивиться на рішення Рада Амбасадорів: „Розуміється, являється питанням, чи польська перемога буде таксамо трівка як трівким спасенням для нас і всього славянства було-б, коли-б ми помогли вирвати Росію з кіхтів большевизму. Але — по всім даним — можна сказати, що після цілком зрозумілого опяніння дипльоматичною перемогою, для Польщі може прийти час гіркого розчарування. Правда — совітський уряд більше грозить, аніж може здійснити на ділі. Але-ж річ у майбутньому. Великі держави, хоч їх рішення висказане в осторожніх словах, — приняли рішення проти майбутньої Росії. — Російський млин помалу меле, але домеле. Що майбутня Росія згодиться з усім тим, що отримали Поляки, в це не вірить — я думаю — ніхто. Російська армія переживає тепер великі внутрішні переміни. Вона твердше здисціплінована ніж давнійше, вона цілком у руках старшин і вона безумовно національна. Вона слухає розпорядків уряду і хоче служити Росії, а не комуні. Вона відчує потвердження з боку бувших союзників втрати Вильна, Волині й Білоруси богато гострійше, ніж це думають на заході. Рішення питання могло-б не викликати спорів коли-б замісць совітської Росії стояла національна Росія. А так — на жаль — поважно можуть при цьому скористати Німці, а це для нас більше ніж неприємне“.

Велика Украіна.

Руїна промислу.

„Економическая Жизнь“ доносить, що в Донецькім басейні замкнено завод Макіївського комбінату наслідком нерентовности. Робітників віддалено. На Україні збільшується безробіття. Нараховують 96.000 безробітних.

Совітський уряд для учених і шкіл.

Совітський уряд на Україні ухвалив призначити для професорів висших шкіл і для вчених окремі помешкання, з правом досмертного користання. Ухвалено також, що школи мають побирати від учеників за науку платню у висоті 50 рублів золотом в рік. Від оплати звільнені діти червоноармейців і комуністів.

Перекроєння одеської ґубернії.

Після ліквідації Миколаївської ґубернії, совітський уряд розділює на дві частини одеську ґубернію, в склад якої до тепер входили території Херзонщини, балтський округ, повіт подільської ґубернії і частина Катеринославщини.

Новим розпорядком ліквідується повіти: вознесенський, тираспільський і дніпровський. Вся ґубернія ділиться на округи: одеський, балтський, голтський, елисаветградський, миколаївський і херзонський.

З польських справ.

Сойм.

На засіданню сойму 22. ц. м. ухвалено в другім і третім читанню тимчасовий законопроект про урядову мову в судівництві в бувшій німецькій займанщині. Урядовою мовою суддів, нотарів і инших урядовців судівництва має бути від тепер виключно польська. Адвокатам дозволено звертатися до суддів і нотарів виключно в польській мові. За те дозволено вживати перед судом німецьку мову в слові й письмі сторонам.

Потім пос. Осєцкі реферував закон про першу додаткову провізорію буджетову на перший квартал ц. р. Закон із 15. лютого ц. р. дозволює урядови поробити видатки на суму 1„159.000,000.000 і перевисшити їх на 20 відс. на випадок зросту доріжні. Тимчасом доріжня вже в січні зросла не о 20 відс. а о 53 відс., а в марті о 80. З уваги на це уряд прохає підвисшити передбачених 20 відс. ще на 60 відс. для річевих кредитів, а для особистих о 25 відс. та окрім того видати надзичайні кредити для міністерства внутр. справ у звязку з занятгям польсько-литовської смуги у висоті півтора мілярда мп., на відбудову залізниці два і пів мілярда, на почту і телеграфи 600 міліонів, для міністерства закордонних справ на збільшення диспозиційного фонду 1.700,000.090, на цю саму ціль міністерству внутр. справ 630 міл., на емеритури й підмоги 43.036,000.000. — Всі ці внесення уряду принято в другім і третім читанню.

Дальше в другім і третім читанню ратифіковано італійсько-польський нафтовий договір.

Відтак пос. Діяманд говорив у справі промислового податку й доказував, що внесений у цій справі закооопроєкт обтяжує консументів, отже є посередній, а не безпосередній. Він є оборотовим податком. Таксамо податок на спірт і цукор не є промисловим, бо його стягається з консументів, — отже є посередним і то нечувано високим. Сойм швидко полагоджує всякі закони, начеб-то хотів осягнути рекорд швидкости. З цим методом слід зірвати, бо краще проволікти видання закону, ніж видати злий.

У відповіди на це завважав тов. мін. Марковскі, що справжній оборотовий податок введено вже в деяких державах (Німеччина, Чехія), а платиться його не лише від купецьких і промислових оборотів, але від всіх трансакцій, якіб вони не були.

Анальоґічний він до стемплевого податку. Такий оборотовий податок іще буде введений, але пізнійше, в Польщі, бо польська податкова система ще не розвинена. Законопроект є опертий на російських взорах, які є варварські і хибні, але покищо обовязують у Польщі.

Законопроект принято з ось якими поправками: обтяжується податком підприємців лісових вирубів, якщо власниками областей вирубу є особи, яких торговельний закон уважає торговцями; промисловий податок у висоті 1 відс. обороту обовязує видавництва денників і журналів; від податку звільнюється тих мандрівних торговців, що свої товари носять на власних плечах, або самі тягнуть на ручних візках; полекші 95 арт. законопроєкту відносяться до кооператив, якщо доповнять свій статут згідно

з 117 арт.; податок на річ торговельних, промислових і ремісничих палат не може перевисшити 15 відс. цін промислових свідоцтв і реєстраційних карт, одержаних на области палати і 10 відс. суми обороту підприємств, що такі свідоцтва, чи карти викуповують; видавничі підприємства мають обовязок набути відповідні промислові свідоцтва.

Вкінці сойм розглядав нагле внесення „Визволеня" в справі **адміністраційних надужить у гродненськім повіті і душегубств, доконаних поліцією в марцінковській громаді.** Пос. Понятовскі („Визволенє") обговорив **скандальні адміністративні відносини на „земях всходніх"**, у першу чергу в поліції. При організації судівництва часто вживано російських суддів, а тому судівництво дуже нездарне, бо судді окрім того, що кепські ще иноді неприхильно настроєні до Польщі. Строгість супроти виновників і безглядне примінення кар не повинні бути получені з жорстокостями. А тим часом уживається методів, що ганьбу приносять державі. Строгість супроти виновників не може йти в парі з безкарністю для жорстокостей властей. Час уже стерти цю ганьбу і тому промовець прохає, щоб принято наглість внесення. (*Оплески на лавах не-Поляків*).

Мін. справ. Маковскі заявляє, що йому й премієрови відомі браки адміністрації й необхідність їх направи. Уряд покарає виновників у кождім конкретнім випадку, про який довідається. Про душегубства в Марцінковцах міністр довідується щойно з внесення і зложиться звіт за кілька днів. — **Наглість внесення відкинено.** Внесення відіслано до адміністраційної комісії.

Дальше друкують марки.

Буджетова комісія згодилася на те, щоб підвисшити кредит скарбу в П. К. К. П. до висоти 1.800 міліярдів і підвисшити емісію непокриту золотом і девізами до висоти 1.400 міліярдів.

Білоруське шкільництво.

На освітній комісії пос. Тарашкевич (білоруський клюб) реферував нагле внесення свого клюбу про переслідування білоруського шкільництва. Після дискусії принято м. ин. внесення: „Взивається уряд, щоб провірив потреби білоруського населення в справі шкільництва і поробив у цьому напрямі відповідні зарядження та зложив звіт про теперішний стан білоруського шкільництва.

Посла Луцкевича на другий раз не винесуть зі салі — возні.

„Хвіля" доносить, що регуляминова комісія прихилилася до побажання пос. Лібермана (П.П.С.), щоб на будуче маршалок не взивав соймових возних, щоб виконати рішення сойму про виключення посла з засідання.

Торг галицькою нафтою.

Італійсько-польська нафтова умова була заключена 31. січня ц. р. Вона трактує італійський капітал згідно з відповідною клявзулею як найбільше упривілейований.

Італійці стараються тепер о концесію на експльоатацію 2000 гектарів на протязі 30 літ.

Ґалецкі львівським воєводою?

„Слово польске" доносить із Варшави, що в соймових кульоарах появилися чутки з нагоди приїзду краківського воєводи Ґалецкого до Варшави, що він має стати львівським воєводою на місци Ґрабовского.

Брехні про О. Дженокі вияснені.

Папський нунцій Ляурі вислав до міністра закордонних справ листа, в якому спростував видумки польської преси (— і поліції, як довідуємося зі „Слова польского") про участь о. Дженокі в недільній українській манїфестації.

Візита Скржиньского у Муссоліні.

„Кур'єр польскі" доносить, що мін. Скржиньскі їде з Парижа в Медіолян, щоби побачитися з Муссоліні.

ський уряд домагається, щоби мирова конференція в справі близького Сходу відбулася в Константинополі.

Тріумфальний вїзд Домбаля до Москви.

Польський комуністичний посол прибув до Москви, де на стації привитала його кількатисячна товпа. В імени уряду привитав Домбаля Радек, Мархлєвскі і Дзєржиньскі. На стації стояла почетна сторожа, що складалася із польських комуністів. Совітська преса помістила портрети Домбаля та обширні його біографії.

Із болгарського народного собрання.

Минулої неділі скликано народнє собраніє в справі процесу б. міністрів Малінова, Даніва і Гашева. Після наради собраніє розвязано по наказу царя Бориса. Вибори до нового собранія відбудуться 15. квітня.

Чехословацька поміч для совітських републик.

Чехословаччина вислала до совітських републик допомогу в 1922 р. у такій кількости: 6 потягів харчів, 6 потягів одежі, 10 міліонів чеських корон готівки, а окрім того в Чехословаччині виховується 439 дітей, що підчас голоду прибули із совітських републик.

Боротьба з хабарництвом в совітських републиках.

В Петрограді зорганізовано окрему комісію для боротьби з хабарництвом.

До справи невизнання совітів Америкою.

З Вашінгтону. Райтер. В справі невизнання правительсьства совітів правительством Зєдинених Держав видав державний секретар Гюз комунікат, у котрім пригадує російські довги супроти Америки й заявляє, що Зєдинені Держави не старалися приневолювати свого довжника до заплати довжних сум понад його спроможність. Зновуж що иншого є шукати способу управильнення справи довгів а що инше відкидати довжні зобовязання.

Поможіть політичним вязням! Фонди Комітету допомоги для них уже цілком вичерпані! Негідне чести Українського Народу булоб, коли б наша суспільність всіми засобами не постаралася улекшити своїм політичним вязням їхню важку долю! Негайно пришліть нові датки до Краєвого Союза Кредитового, Ринок ч. 10, або до Т-ва „Дністер" вул. Руська ч. 20. Харчі доставляйте до кухні в „Народнім Дом", Львів, вул. Рутовського ч. 22, II. пов.

РІЖНІ ВІСТИ.

Проти рішення в справі Сх. Галичини.

Польська Агенція телеграфічна доносить, що Раковський на комуністичному зїзді в Харкові заявив, що уряд радянської України рішуче протестує проти прилучення Східної Галичини до Польщі, з огляду на те, що це сталося проти волі більшости населення того краю.

Із життя Закарпатської України.

Дня 22. березня в Мукачеві розпочинається зїзд політичних діячів Закарпатської України з такою програмою: 1) політичне становище; 2) обєднання національних сил; 3) справа словацького кордону; 4) співпраця з американськими Українцями; 5) соціяльні справи і безробіття.

Реферати виголосять: д-р А. Бескид, В. Рижак, д р Каминський, М. Попович і А. Гатько.

Селянські манїфестації в Букарешті.

Селянська партія румунська уладила в Букарешті манїфестацію з приводу ухвалення в парляменті нової конституції.

В справі турецьких контрпропозицій.

Конференція знатоків, що провірює в Льондоні турецькі контрпропозиції, розділиться на три секції: політичну, правничу і фінансову. На дневному порядку справа евентуальної евакуації Константинополя. Греція запротестувала проти турецьких контрпропозиций.

Подорож румунської королеві.

Румунська королева Марія прибула до Білгороду, де повитав її король Юрій і представники уряду. Королева задержиться в Білгороді 2 дні.

Земельна реформа в Лотві.

Лотишський сойм ухвалив закон про земельну реформу, устаілюючи заплату 500 рублів за десятину.

Совітсько-американські відносини.

Уряд Зєдинених Держав Америки стверджує, що Зєдинені Держави не мають заміру визнати совітський уряд, як довго він не опреться на правно-державних основах.

З Ірляндії.

Між арештованими повстанцями в Ірляндії находиться кур'єр де Валєри — Беірни і вожд повстанчої групи Лінч.

Подорож канцлера Куно.

Канцлер Куно прибув до Мінхену.

Справа грецько турецьких переговорів.

„Petit Parisien" пише, що ангор-

МАЛИЙ ФЕЙЛЄТОН.

З дороги життя

В другі роковини боїв за Львів.

Коло Львова — біля Лисинич — у лісі — упало багато стрільців на ранній провесні 1919 р.

Ніхто не знає скілько їх там лягло.

Чотири роки спокійно лежали серед ліса...—Та не дали їм спокійно на місці лежати... 16. березня ц. р. прийшли салдати чистити ліс... від гробів. Село здрігнулося.

Це наше діло—сказали—і взялися розкопувати землю у лісі—шукати стрілецьких голов...

Найшли їх пятнайцять...

Лежали одинцем, то по двох (вірні приятелі) а то: пятьох—враз із своїм старшиною Петром Гайворонським — разом — біля себе поєднані на віки...

Мощі—кости розпадалися.

Пятнайцять голов зложили в одну домивину...

Самі голови...

Решту кісток у другу.

Так і у новий гріб зложили.

У неділю 18. березня похорон: Повна церква та цвинтар молодих і старих... Ціле село прийшло.

Панахида...

Завмерло серце — і думка завмерла, — лише одно перед очима: пятнайцять голов...

Віз у зелені везе пятнайцять голов,—дві пари білих коней, вінки.

А от і вінок із дроту.

Попереду грає музика...

Головам — грають похоронний марш.

Поволи! Поволи!

Голови везуть!... (а там і голова мойого рідного братчика...)

Поволи! Уважно!

Сонце! Весна! І тих пятнайцять юнацьких голов в одній домовині!

Соняшна — тепла і легка Вам, буйні голови, послідна Ваша дорога...

І виросла край дороги ще одна братська могила. Довкола поле, там ліс, там дорога, а там... Львів.

Н. і М.

Шліть жертви на будову памятника на могилі Леся Мартовича до Пов. Тов-а Кредитового „Віра" в Раві Руській.

НОВИНКИ.

— **Конфіската.** Попереднє (66.) число нашого часопису сконфіскувала польська прокуратура за чотири місця вступної статті п. з. „Обєднання наших сил".

— **З тюрми на волю.** На днях опустили „гостинні" Бриґідки у Львові пп. Мельних Степан зі Стрілкова, Атаманчук Василь зі Сихова, Кащій Юрко з Комарова, Пеленичко Михайло, Бідравський Федь, Войцехович Василь, Кліщук Ілько, Андріїв Михайло, Чехинда Михайло, Брик Іван, Угарський Іван і Лисенко Михайло з Конюхова, Ріпик Василь і Олітчик Микола з Лукавиці. З тюрми на Баторія вийшли пп.: Дерелівна Каролина зі Стрия, Заплатинський Михайло з Заплатина, Янківський Ілько з Добрівлян, Пеленський Дамян з Лисятич та Дружинець Петро з Конюхова. Останній вийшов з тюрми хорим.

— **Профанація свята.** В селі Бродках зарядили польські військові власти набір новобранців зі сіл Поляні і Гути щирецької на Велику Пятницю, а на Світлий Второк зі сіл Красова і Раковець.

— **Виключення Порша з Української Громади в Берліні.** Бувшого посла У. Н. Р. в Берліні, бувшого міністра Центральної Ради, бувшого голову Центрального Комітету У. С. Д. Р. П., бувшого голову Української Громади у Берліні — одноголосно виключено з числа членів цеї Громади. Сталася ця подія на загальних зборах Громади з дня 3. сього березня наслідком оголошення одним з присутніх громадян „покаянного" листа, надрукованого п. Поршем у харківськім „Комуністі" й передрукованого у львівській „Землі і Волі". Ця подія є знаменна тим, що показує на початок оздоровлення відносин серед української еміграції.

— **Українське мистецтво на чужині.** Великою естетичною насолодою й навіть національною сатисфакцією для берлінської української кольонії були два концерти нашої молоденької талановитої землячки Любки Колесси, які тут відбулись у днях 22. лютого й 12. березня. Естетичною насолодою ці концерти були справді незвичайною, бо не тільки серед молодшого, але й серед старшого покоління світових пяністів не легко знайти такий природний і могутній талант, як у Любки Колесси. У творах емоціонального й віртуозного складу її гра стоїть на

однаковій висоті й дивує просто незрозумілою при її молодих літах зрілістю й викінченістю. Панна Колесса послідовно виступає скрізь, як Українка, й навіть старається включати в свої програми якийнебудь український твір (у першім з берлінських концертів — імпровізацію Нижанківського на тему української народної пісні). Світ досі знав українських політиків і дипльоматів — і мав з ними не дуже потішаючі досвіди. Менше він знав українських учених та письменників, а зовсім мало — українських артистів і діячів мистецтва. Тріюмфальний похід Любки Колесси по світових концертових салях (як анальогічна концертова подорож хору Кошиця) є тому новим етапом у наших відносинах до світу й в відносинах світу до нас. І певно мав не аби яку рацію той Українець, що, виходячи з концерту Колесівни, сказав: — Така дівчина варта стільки, скільки виграна битва.

— **Зразкові польські патріоти.** На прикінці жовтня історичного 1918 р. зплинула до податкової каси в Бродах більша сума (около чотири міліони корон!) призначена на виплату для урядників. Начальником каси був великий польський патріот пан Еразм Зайончковскі. А коли „гайдамацькі орди“ опанували Східну Галичину, то пан Зайончковскі, не хотячи, щоб така сума впала в руки „караїмів“ утворив зі своїми підвладними Гучиньским, Лютковским і Шварцом, оригінальну спілку, яка занялась „збереженням“ тої суми для польської держави, в якої побіду над „гайдамаками“, вони свято вірили. А щоб Українці не дізналися про їх святі наміри вони подерли касові книги. І хотіла доля, що віра пана Зайончковского в непереможність польського „оренжа“ здійснилась. Польські війська прогнали „караїмів“ за Збруч і наспіла пора, коли п. Зайончковскі міг ущасливити польський скарб „здепонованою“ сумою. Але п. Зайончковскі і товариші терпіли мабуть на заник памяти. Замісць створити свою набожну постанову, кождий з них купив собі каменичку і почав господарити як вмів. І булиб так господарили до віку, як би не злі язики; патріотичній спілці виточено дисціплінарку а там вмішалася в справу прокуратура, що хоч польська не хоче зрозуміти патріотичного сентіменту п. Зайончковского і спілки.

— **Відчит д-ра Д. Донцова.** З рамени Т-ва допомоги еміґрантам з Вел. України в суботу 24. ц. м. о 5. год. по пол. в салі „Бесіди“ (Народний Дім) відбудеться відчит Д. Донцова про „Крізу української літератури“.

— **Канцелярія Українського Університету у Львові** подає до відома інтересованих, що вписи на літний піврік 1923 р. зачнуться дня 17-ого квітня ц. р. й тріватимуть до дня 26. квітня включно. Виклади на всіх трьох виділах зачнуться 23. квітня 1923 р.

— **Оборона Смараґда.** З Варшави доносять, що оборони архимандрита Смараґда, що виконав атентат на митрополита Юрія, піднявся луцький адвокат, посол Самійло Підгірський.

— **Руні́ури п. Печеніжин.** До нашого села заблукав славний ізза свойого поступування п. учитель Лютик розуміється Поляк. Він був свого часу предсідателем виборчої комісії а до того всего учить дітей у згаданім селі, а учить так що за ненаписання якоїсь вправи побиває дітей так, що треба їздити з ними до лікарів. Випадків побиття було досить, а свідками подам декілька з них. І так побив Івана Григорчука с. Дмитра, Миколу Прокопова с. Дмитра, Дмитра Стефака с. Олекси, Василя Михайлюка с. Федора на що посвідчать діти: Дмитро Стефанишин с. Олекси, Петро Григорів с. Івана і Василь Бойчук с. Миколи. Недавно побив тяжко Юрка Маліновського с. Федора, а щоби батько згаданого хлопця Федір Маліновський не робив з цего ужитку, алагодив його 50.000 мп. Подібних випадків можна подати кожного дня. Крім цього славний з нього політик, бо веде політику з дітьми кажучи: Німці хотіли забрати „Малопольську всходню але не могли““. Цей учитель обріхує перед дітьми українське духовенство та зневажає наш нарід. Пане учитель! Сидіть тихо, бо буде лихо!

ОСТАННІ ВІДОМОСТИ.

ТЕЛЕҐРАМИ ПОЛЬСЬКОЇ АҐЕНЦІЇ ТЕЛЕҐРАФІЧНОЇ.

Викриття великого заговору проти німецького правительства.

Відень. „Н. Во. Журн.“ з Берліна: Викрито великий націоналістичний заговір проти німецького правительтва. В бюрах „Німецької партії Свободи“ найдено дукументи, з яких виходить, що партія хотіла повалити правительство, викликати заколот замахами на особистости з соц. кругів, а головно на соц. міністрів. Досі арештовано 26 осіб. Це переважно керманичі місц. ґруп німецької народньої партії свободи. Арештовано також послів Вулле, Ґрефе і Геніґа, що членами згаданої партії. Були також крім цивільних керманичів визначні військові команданти, що орґанізували боєві відділи. Першою жертвою заговору мав бути пруський мін. внутр. справ Северінґ. „Арб. Цтґ.“ пише, що Німеччина була на передодні домашньої війни, що мала вибухнути з кінцем березня або з початком квітня. Арештування послідували наслідком зізнань Росбаха. Він зізнав, що йому довіряла партія свободи. Ревізія в льокалі партії мабуть припізнилася, бо як поліція прийшла шафи були вже порожні. Документи з цих шаф перенесено до салі парляментарної фракції німецької народньої партії свободи в будинку сойму.

Канц. Куно в Баварії.

Мінхен. Вольф. Баварський президент мін. привитав канцлера Куно в ратуші, м. и., цими словами: Баварський нарід витає канцлера як представника справжньої народньої єдности. Німецький нарід бачить у ньому борця за честь цьогож народа й пропаґатора з'єдиненої Німеччини. Канцлер відповів: Всі Німці спільно відчувають, що тепер іде боротьба за іствування народа. Тому теж повинні Німці спільними силами прискорити прихід цього дня, в котрому безправство версайльского договору уступить перед побідою справжнього права і справедливости. Заки Німеччина приступить до переговорів із Францією, до чого зрештою була все готова, Франція і Бельгія мусять евакуувати Поруря. Опісля Опісля канцлер заперечив вістку, що появляється в пресі, начеб німецьке правительство старалося вельми о посередництво в справі Поруря.

Венізельос в Льондоні

Льондон. 23. ц. м. прибув тут Венізельос. Конференція знатоків вислухала його думку щодо становища Греції супроти турецьких контрпропозицій.

Новий саксонський кабінет.

Берлін. Після доконаного вибору президента міністрів скомплетовано саксонський кабінет. В склад кабінету входять самі соціялісти.

За приняття Ірляндії до Союза Народів.

Льондон. Райтер із Дебліна: В сенаті вільної ірляндської держави внесено резолюцію, яка констатує, що на думку сенату співпраця Ірляндії з Союзом Народів дала би добрі успіхи. Сенат взиває правительство, щоби поробило старання за прийняттям Ірляндії до Союза Народів. Дискусію відложено.

— **Вексель Пушкіна.** В новому, 10-тому числі совітського журналу „Красная Нива“ опубліковано фотоґрафічну знимку векселя, підписаного ґеніяльним російським поетом Пушкіном.

— **Розграблення Ермітажа.** Петроградські совітські часописи доносять про нову грабіж картин з петербурського Ермітажа. Більшість заграблених картин вивезено в Москву.

— **Кооператива для торговлі і промислу шкірою,** стов. зареєстр. з обм. порукою у Львові, вул. Вірменська ч. 1 повідомляє своїх П. Т. клієнтів, що з днем 23. марта ц. р. перенесла свій склад шкіри, богато заосмотрений в добірний товар, до дому Краєвого Т-ва кредитового, вул. Домініканська ч. 11. 1967 1—3

— **До відома українського громадянства міста Львова і провінції.** Комітет будови читальні, захоронки і школи на передмістю Львова вишле в найблищих днях до патріотичних українських родин делеґації, які збиратимуть жертви на будову важної нашої кріпости. Комітет є в посіданні дуже гарної площі при головному тракті, закупив вже 100.000 цегол і взявся до переведення дуже важкого діла з кріпкою вірою, що свідоме ваги справи українське громадянство допоможе йому сповнити цей важний народній обовязок, збудувати національну твердиню передмістя Львова-Богданівки. (До тепер нема там жадної домівки). Всеч. ОО. душпастирів і сільська інтеліґенція зволять перевести на цю ціль збірки в своїх громадах а міське громадянство в орґанізаціях і інституціях. Гроші слати до „Дністра“ у Львові на вклад. княж. 13.500. Викав жертводавців буде оголошуваний з кінцем кождого місяця. Спішіть на ратунок занедбаної української громади передмістя Львова-Богданівки! — *Комітет будови читальні, захоронки і школи на Богданівці.* 1970 1—1

— **Вп. Передплатників в Чехословаччині** просимо отсим складати передплату на наш часопис в Банку Чеських Леґіонів в Празі на конто Видавничої Спілки „Діло“ у Львові, а нас повідомити листівкою. — *Адміністрація.*

Дописи з краю.

Орава, повіт Сколе.

(*„Діяльність“ п. Ориняка.*)

Орава, колись москвофільське село, після повороту численних селян з рядів Української Армії, очунялось з просоння; здавалося, що інтеліґентні одиниці матимуть змогу продовжувати в селі культурно-орґанізаційну роботу. Але це не сподобалося гром. писареви Олексі Ориняковиі, який зібрав малу, але чесну компанію і зачав „орґанізувати“ село на свій лад. Розпочалися денунціяції на невинних людей, а діяльність свою ексдячок Ориняк поширював на школу і на церков, везучи доноси раз до польських урядів, то знова на відміну до гр. кат. консисторії. Тут в ролі угодовця, там як горячий український патріот. Його робота не обмежувалася до Орави, але і в Калущині давав він докази дволичности худою в чесній компанії їздив агітувати за лістою „хлібоїдів“ о. Ількова, на якій і його назвиско фіґурувало, як кандидата на „посла“. Підготовані його компанією вибори в Ораві, приспорили із круга темних Бойків незначну скількість „obywateli“ для „мацєржи“. Но і тепер не заперестає Ориняк своєї демагогічної праці. Так завернула йому голову посольська кандидатура!

Незабаром подамо деякі цікаві замітки про це, як п. Олекса Ориняк веде торговельні інтереси. Observator.

Голгочі пов. Підгайці.

Серед злиднів бранки і реєстрації переживала ґромада Голгочі дня 11. березня ц. р. день підйому духа. В тім дни відбувалися загальні збори Читальні „Просвіти“, конституючі збори кооперативи „Зоря“ та орґанізаційні збори Тов-а „Січ“. Дотеперішний голова Читальні отворив збори при битком набитій, великій салі, при співучасти делеґатів філії „Просвіти“ з Підгаєць і в комплеті зібраної місцевої інтеліґенції.

Підчас полагоджування денного порядку селяне розбирали свої теперішні „гаразди“ та однозгідно стверджували, що одинокий їх ратунок в нинішну хвилю це — орґанізація, просвіта та самопоміч. Як глибоко з переконання плили ці слова, про це свідчила декларація уділів кооперативи. Ця, розмірно убога громада, деклярувала уділи на суму трьох міліонів польських марок.

Збори закінчилися пізно вечером відспіванням народнього гимну та инших патріотичних пісень хором місцевої молоді. Підбадьорені на духу розійшлися учасники в переконанню, що підвалини під добре діло положені, а при добрій праці Голгочі невдовзі стануть одною з перших громад Підгаєччини. (*Гість*).

Бучач.

У нашім повіті зачинає світати. Громадянство переконується, що найвищий час вставати до роботи. В січні закінчився одномісячний кооперативний курс, уладжений і ведений управою Повітової Господ. Торг. Спілки. Зголосилося на нього 20 учасників, головно із доохресних сел. Кандидати виявили богато охоти, так, що посвятившись дальшій праці в тім напрямі, стануть поважними силами як у веденню так і орґанізуванню кооперативних Спілок.

Заходом тут. філії Т-ва „Просвіта“ уладжено 24. лютого ц. р. просвітно-економічну нараду. Програма її обіймала три реферати, а саме: 1) освітно-орґанізаційний, 2) видавничої діяльности і бібліотек, 3) економічний. Явилось на ній, крім Виділу філії, 22 відпоручників читалень і 15 мужів довіря. Підчас дискусії забирало голос головно селянство і радіти треба, що воно здає собі справу із ваги просвіти та економічного руху і бажаним булоб лише, щоби те зрозуміння обхопило ширші верстви нашого селянства.

Дня 17. березня відбувся знов заходом філії тов. „Просвіта“ „Святочний Вечір“ в честь Тараса Шевченка. Всі точки програми, завдяки добрій волі і охоті її виконавців, випали бездоганно, яких слухачі при битком набитій салі нагородили рясними оплесками. Жаль тих, що відійшли від каси без білетів, з огляду на брак місця в невеличкій салі. Щира подяка належиться Вп. Ігуменатови Монаст. ООВ. за безкорисне відступлення салі. Наше громадянство повинно пересвідчитись, що необхідною є власна хата з відповідною салею на вистави. При добрій волі і жертвенности, хата стати може в короткім часі, а як буде зроблений початок, то і наше селянство допоможе перевести діло. Тому громадо — до діла!

Хто з нагоди коляди досіль ще не дав жертви на „Рідну Школу“, хай зробить це негайно!

ЛІТЕРАТУРНИЙ ВІСТНИК.

Дві методи критики.

У безлічі літературних напрямків і т. зв. наукових метод прикладених до розглянення письменської творчости є два напрямки ворожі собі, які можна вважати межовими і яких головні ідеї входять у кожну спообу літературної критики. Один з тих напрямків відкидає можливість найдення якоїнебудь наукової методи, признає єдиною основою осудів особисту вражливість критика і тому цікавиться твором як таким, у відношенню до власного „я“, незалежно від питання: яке є відношення цього твору до инших творів та відношення инших „я“ до нього. Своєрідною прикметою цього напрямку є осуди проголошувані про твір так, немов би вони могли бути зовсім незалежні від осудів про инші твори, рідної літератури та чужинної. Другий напрямок хоче добути основу свого осуду саме через порівнання його з иншими.

Він розвинувся в останніх 30-и роках у кількох ріжних формах, з яких одна стала порівняною методою загально-літературних явищ, инша пошуканкою „обєктивних критеріїв“ (у розумінню всеобовязуючого фільософічного каміння) у „фактах“ історії літератури, здобутках та помилках дотеперішніх критиків, ще инша, найбільше розповсюднена, стала модою, недугою цитатоманії, під фірмою „наукової“ чи пак: бібліотекарської ерудиції.

Залишаючи на боці питання про перевагу яконебудь роду критики, субєктивного чи обєктовного, над иншим, можна звернути увагу, що ніякий субєктивізм у критиці не може обійтись у своїх осудах без порівнань; сутею кожнього осуду є порівнання двох величин. Alles ist Gleichnis. Найбільше особисті враження висловлені з приводу якогось твору є вислідком порівнання власних переживань з переживаннями письменника. І з другого боку: ніяка скількість порівняного матеріялу, запозиченого з літератури, історії чи фільософії не в силі заступити критикові його індивідуального світогляду, його своєрідної вражливости, усіх тих даних освіти і темпераменту, які рішають про ідею та форму його осудів.

Не важко простежити на теоріях субєктивістичної та порівняної критики як кожна з них силкується добути з двох протилежних фактів пей сам висновок, а саме: що остаточним критерієм для проголошування критичних, одиноко можливих осудів є факт на якому їх власна індивідуальність, для порівняної критики — инші літературні твори. Справа наукової критичної методи була би вирішена, колиб з проявів людського духа можна відкинути індивідуальність. Субєктивізм став би не менше тривкою основою осудів, колиб індивідуальність промовляла силою самого факту, що істнує, без огляду на її взаємини з иншими.

Найкращі та найповажніші зразки літературної критики зродились на цих двох межових становищах. В однім випадку критик мав перед собою твір і силкувався зрозуміти його, зблизитись з ним, відчути його так, немов би мав перед собою живу людину, при якій забуваємо про цілий світ і яку любимо за її наскрізь своєрідні прикмети, за те, що вона не є неподібна до нікого иншого. Це становище висловлювало правду безпосереднього переживання спільного найбільшим творцям і найменшим читачам. Твір родиться з почування, що деякі моменти індивідуальних переживань будуть висловлені вперше. Захоплення твором родиться часто без потреби думок про історію літератури та основи критики. Критик, який видає осуд про вартість твору на підставі безпосереднього контакту з ним, під впливом низки вражінь та міркувань прокинених ним — приносить зі собою подих інтелектуальної чесности: бодай не шукає основ для свого осуду поза собою; свідомо чи несвідомо, він знає одну чималу правду, що вартість його осуду залежить від його ідей та вислову їх.

Критики, що користуються порівняною методою служать не меншій правді; вони рівноважать виключність субєктивізму пригадуючи, що ідеал правди та краси не є безумовний, абстрактний, а є вислідком цілої низки індивідуальних творчих зусиль збережених у дотеперішних творах. Принцип порівняної критики поширює також обсяг поняття вартости. Порівняна критика сповнює в відношенню до рідної літератури анальогічну ролю як закордонна дипльоматія до внутрішньої національної політики; вона пригадує, що вироблені ідеї та форми національного духа мусять рахуватися з істнуванням ідей та форм вироблених иншими народами: — що вартість рідної літератури мусить подекуди цінуватися взаєминами сил, внутрішних, національних зі зовнішними, чужинними. Порівняна критика, як закордонна дипльоматія, має за завдання забезпечити рідну країну перед гіркими несподіванками з боку звеличників суб єктивної вартости, яка основується на „внутрішних“ почуваннях неперевірених ідеями та формами зовнішних сил. Опе порівнання можна вести і далі. Порівняна критика попадає сама у невилазне провалля, коли вірить, що з великої скількости ріжноманітних літературних форм і ідей про них — можна добути теоретично одну загальну відповідь на те: що таке краса? і практично перейти від неї до прикладення „наукової“ (всеобовязуючої) методи основаної на найденім критерію вартости. Ці спроби дуже живо нагадують сентиментальну дипльоматію, яка є пересвідчена, що збагнула тайну Справедливости і в імені цього непохитно-обовязуючого принципу в силі спасти рідний край незалежно від взаємин його сили з иншими зовнішними силами.

Субєктивізм у критиці збунтований проти абстрактних схем, які не в силі заступити ролі творчої індивідуальности не в силі вийти поза межі сентименталізму анальогічного у внутрішній, чисто-національній політиці, коли вважає критерієм вартости настрої та форми своєї уяви неперевірені рефлексією: — завдяки яким умовинам індивідуальної форми переживань можуть стати вартістю себто силою впливу?

Не важко звернути увагу на те, що ні один рід субєктивістичної критики — чи буде він називатись імпресіонізмом, дилєтантизмом, індивідуалізмом, анархізмом чи інтуітивізмом — так само як ні одна порівняна метода не істнують у такій чистій формі в якій кожний з цих напрямків зясовує свої принципи як основу критики. Зрештою можна не зясувати ні одного теоретичного принципу і бути прегарним критиком; можна зібрати сотку теорій про методу та завдання критики і виявити (це буває навіть дуже часто) безкритичну наївність. Критик обмежений до вислову свого особистого смаку може користуватись ерудицією гідною найкращого специяліста від порівняних літератур; приклад Ремі де Гурмон. Специяліст від порівняних літератур може не вийти поза свої субєктивні ідіосинкразії, які надто часто є навіть чимсь иншим: — відсутністю якогонебудь критичного світогляду.

Усі роди критики, які шукають рішаючої відповіді на питання: в якому напрямку треба шукати сподіваної сути критики? — заплутуються у схолястичне павутиння, коли виходять зі становища, що критика може бути лише або субєктивною або обєктивною. Зовнішна форма вислову своїх поглядів, яку називаємо раз субєктивною, иншим разом: обєктивною — не каже нічого про більшу або меншу субєктивність чи обєктивність критичної методи. Вона є вислідком не менше або більше „вірних“, „правдивих“ ідей, а вислідком темпераменту критика. Лірична поезія не стає менше вартісним родом літератури ніж драма задля цієї причини, що її форма є більше субєктивна. У царині критики не лекше встановити щаблі вартостей у відношенню до поодиноких її метод, системи та напрямків ніж у царині літературних родів. Розвиток, перевага і успіх подиноких форм критики залежатимуть від усіх змінних умовин даного історичного менту і середовища.

Питання про ознаки субєктивности та обєктивности якоїсь критичної методи є питанням про силу та тривкість таланту письменника, що висловлює себе при помочі літературного роду званого критикою. Обєктивність критичної методи і ідей критика не може бути зясована в ніякій теоретичній формі, тому, що оця обєктивність не є нічим иншим як живучістю творів критика, отже справою майбутньої практичної перевірки а не вже найденими сутими прикметами „правди“. Кожний критичний твір, так само як инші літературні твори, може (мусить) бути сполукою первнів ріжної вартости і ті самі первні можуть складатись нині лише на субєктивні осуди а завтра зрости до обєктивної сили. І навпаки. А само ствердження цієї вартости (обєктивности) є лише ствердженням меншого або більшого впливу критика на якийсь обсяг літературної діяльности.

Критик з деякою фільософічною освітою, який має нахил до висловлювання своїх поглядів у субєктивній формі (краще може було би сказати: тоні) розуміє, що його найоригінальнійші літературні враження та міркування не можуть нехтувати ідеями про літературу: розумінням як найширшого обсягу прояв творчости та індивідуальностей. Так само чутливий знавець кількох літератур не в силі буде знехтувати думками про форму в якій має висловити свої осуди. Він знатиме, що ідеї в критиці є безпосередно звязані з потребою визволення себе від готових літературних схем себто формул, прінціпів та осудів доступних усім мов форма похвали та догани.

Байдуже з якого становища кождий з них вийде. Байдуже й та до яких теоретичних висновків про літературу та критику дійдуть вони. Важливе те: *яким* матеріялом вони орудують і *як* ним орудують. Якщо всі засоби слова виявлені у творі назвати формою а світогляд письменника — ідеєю, тоді можна сказати, що взаємини між формою та ідеєю у творі критика є саме тим, що живе: — що прокидає проблеми в ньому і в нас.

Михайло Рудницький.

Літературні вісти з України.

До Берліна наспіли листи з України від деяких наших письменників і діячів. Ось деякі новини з тих листів.

П. Я. Стебницький (Павло Смуток) лежить при смерти, зруйнований недоїданням і перевтомою. Лікарі не сподіваються, щоб він видужав.

Сергій Єфремов ще й досі не знає, яка його чекає доля, бо постанову про його висилку не скасовано, а тільки відложено. За кордон він їхати не хоче, та коли йому доведеться вибирати між Туркестаном і закордоном, то він вибере останнє.

М. М. Грінченко (Марія Загірня) цілими тижнями не виходить з дому, бо не має сил. Проте вона дуже багато працює, особливо над перекладами. Її заходами перевидано у Києві три песи її покійного чоловіка: „Нахмарило“, „Миротворці“ й якусь ще одну.

На українські книжки, навіть на дитячі, совітська влада встановила таке високе мито, що коли зза кордону приходить пакунок, то адресати — здебільшого бідні українські письменники — не мають змоги їх викупити. А на московські книжки мита нема!... Кияне тому прохають до якогось часу пакунків з книжками їм не посилати.

Мистецькі виставки.

Виставка О. Архипенка.

Про другого нашого славного артиста-скульптора Олександра Архипенка, який постійно живе у Берліні, можемо також подати деякі потішаючі відомости.

Архипенко в останнім часі дуже багато працював і дав низку нових видатних творів. На виставі „Нової Сецесії“ в Берліні він виставив „Торсо“ античної краси й плястику з металу, яка з боку техніки та експресії є новим словом навіть для Архипенка.

У місяці лютім відбудась збірна вистава Архипенкових творів у Липську (в помешканні Музею). У місяці квітні він улаштовує свою виставу у Празі.

За останній час твори Архипенка придбано для музеїв: у Берліні (Kronprizenpalais), Гаґені, Ессені, Франкфурті над Меном, Мангаймі, Липську, Ротердамі (Голяндія) та Осака (Японія). Мистецька школа, яку Архипенко провадить у Берліні приваблює учнів з найдальших кутків світу.

Нині Архипенко готується до подорожі в Америку. Виїхати туди він думає місяців через два. Він переносить туди свою школу й взагалі має дуже широкі артистичні пляни, про які може доведеться докладнійше поговорити иншим разом.

Монографія про Архипенка, яка має вийти у виданню „Українського Слова“, на превеликий жаль, вийде з передмовою не українського, а німецького автора. Переговори Архипенка з п. М. Голубцем у справі тої передмови не дали позитивного наслідку, а тому передмову має написати штутгартський професор і знавець мистецтва Гільдебрант.

Г. Максименко.

II. Українська Мистецька Виставка у Львові.

Нам пишуть:

Гурток Діячів Українського Мистецтва у Львові, розіслав запрошення до участи в II. Українській Мистецькій Виставці, яка буде відкрита у Львові дня 1. мая і триватиме до 1. червня ц. р. Виставка обійматиме твори малярства, графіки, різьби і архітектури, при чому доповненням відділу останньої буде перегляд знимок і рисунків з памятників старої української архітектури, так деревляної, як камяної. Кожен відділ виставки, за виїмкою різьби, займатиме окрему кімнату виставкового поміщення. Метою II. У. М. В. є згідне з програмою „Г.

Д. У. М." — освідомлення загалу громадянства з кождочасним станом українського пластичного мистецтва без огляду на напрями, в якому воно розвивається. Участь у виставці може приняти кожен запрошений і незапрошений (за незнанням місця побуту) український пластик, який найдали до дня 20. квітня ц. р. надішле на адресу Секретаріяту „Гуртка" (Львів, вул. Лісна ч. 12) свої твори, що будуть розглянуті через жірі, в яке входять: 1) Петро Холодний, 2) Сергій Тимошенко, 3) Микола Голубець та 4) Олена Кульчицька. На виставку можна присилати тільки твори, які не були ні на одній мистецькій виставці у Львові. Надсилані експонати повинні бути оправлені. Разом з експонатами треба прислати подрібний їх список з означенням їх розмірів, техніки і матеріяду, а також ціни, о скільки вони призначені до продажі. Секретаріят „Гуртка" застерігає собі 10 відсотків від ціни продажі на витрати адміністрації. Пересилку експонатів до Секретаріяту оплачує Автор, поворотну пересилку оплачує Секретаріят. Секретаріят просить кожного із Запрошених — негайно по одержанню запрошення повідомити його про свою згоду та подати приблизно число, техніку й розміри експонатів.

З записної книжки бібліофіла.

У „Blacwood's Magazine" за вересень 1922 р. друкувалися спомини Шивалє Д'Арвію, який мандрував в другій половині 17 віку по Сході та Єгипті. В Смирні бачив він цілий транспорт невольників-християн, котрих висилали в Каїр на продаж. „Більшість цих невольників була з України або з ковацької землі. Багато між ними й жінок, молоді дівчата зздро охоронюються евнухами, але я мав змогу розмовляти з деякими з них по французьки (!), вони благали мене викупити їх; бо бажали заховати віру, в якій родилися. Віра ця грецька. Серце моє розривалося, бачучи християн, котрих вели на торговицю, як худобу, одначе я не був настільки багатий, щоби виявити милосердя в таких великих розмірах".

*

Саме вийшли у французьким перекладі повні спомини звісного польського шляхтича Яна Пасека, товариша гетьмана Мазепи з часів його молодости. Уривки зі споминів, котрі торкаються гетьмана Мазепи були у свій час в 1833 р. перекладені і видруковані в журналі „Revue pittoresque" I, 232. Адамом Міцкевичем.

*

Старий журнал бібліографів і бібліофілів „Посередник шукачів" оголосив анкету: які є 10 найбільше звісні і найславніші жінки XIX століття? Ось відповідь Мадам де Сталь, Мме де Кріденер, Мме Рекаміє, княжна де Беррі, Рашель або Паті, графиня Сеґір, Жорж Занд, Софія Ковалевська або Марія Башкірцева, Бернадет, Роза Бонер.

*

В 1921 р. німецьке видавництво Вольфа продало 800.000 примірників Рабіндраната Таґоре.

*

„Які даремні наші зусилля у вишукуванню правди! Навіть в історії. Яка темнота! В далекому минулому, що ми внаємо про нього? Ось на приклад перші Цезари імператорського Риму — змальовані як страшні злочинці. Але хто нам передав це? Тацит, Светоній, Ювеналь: все свідоцтва їх ворогів. Пізніще, коли вже історію багато документів завдяки друкарні, саме оце багацтво матеріялів, утруднює вироблення осуду: а скільки суперечок! Я досі з знаю чи Марат був тираном чи Христом..." (Франсуа Копе, 9. березня 1893).

*

„Читання книжок — це один із обовязків чесної людини" (Христина, королева шведська).

*

Як пишеться історія! Про оден і той-же факт — процес в папськім Римі в XVI. в. Фенельон звертає увагу на ролю комісії, Вольтер каже „вони вирішили помилково більшістю" („Вік Людовика XIV".), Мішеле „нічого не вирішили, бо не мали більшости" („Історія Франції XVI ий том, розд. 8.).

*

„Нерв війни — це гроші" Ціцерон перший пустив цю фразу: nervus belli pecuniam; за ним повторив її Плютарх і Макіявелі; а також Рабеле: „нерви війни це гроші", і Ляфонтен „в любві як і на війні нерви це гроші".

І. Борщак,
Париж.

Бібліографія.

Журнали:

„ВИЗВОЛЕННЯ". Місячник вільної української думки за кордоном. Число II. Березень 1923. Відень-Прага. (Адреса Редакції: Praha, II. Štepánska 49/II. Č. S. R. Адміністрації: Wien VIII, Postamt 65, Postfach „Wyswolenia"). Зміст: *Я. Я.* 1861—1923. *Д-р М. Лозинський*: Польща й Україна. *В. Пачовський:* Перегін за Збруч. *І. О. Бочковський*: До характеристики методики й техніки чеського національно-відродного руху. (Передруковано в 64 і 65 чч. „Гром. Вістника") *П. Карманський:* Не камянійте на могилах. *М. Далекий*: З „Блакитної Книги". *І. Німчук*: Українська політична еміґрація у Відні в часі світової війни. Придніпрянська еміґрація. *О. Олесь*: Марія Заньковецька. *А. Жук*: До історії української пол. думки перед світовою війною. *Ю. Ахо*: З циклю „Галузка ялівця". *Р. Тагора*: Про самоздійснення шляхом вільности. *О Грицай*: Україні. *П. Карманський*: Джюсеппе Маццині. *А Крушельницький*: Упадок Львова. *А. В.*: Українська Парл. Репрезентація у варш. соймі. В справі порішення державного становища зах. українських земель. З українського життя за кордоном. Шляхами української ем. думки. З поміж книжок, брошур і журналів. Надіслані книжки. На прес. фонд „Визволення".

„ЗОРЯ" — Ужгород 15. марта 1923. Годъ III, число 6.

„КООПЕРАТИВА" — Ужгород 8. лютого 1923. Рік III. ч. 2.

„МАСКИ" журнал сатири й гумору, Львів дня 30. марта 1923. р. Ч 1. Рік І. Видає і редагує *Микола Голубець.* (Адреса Редакції: Львів, ул. Лісна ч. 12. Адміністрація: Львів, ул. Руська ч. 18. Поодиноке число 2000 мк. Квартальна передплата 12000 мк.). Зміст 1. числа: *П Ковжун*: „Вирішили.." (рисунок сконфісковано). *Р. Купчинський*: „Маски". *О Бабій*: (вірш сконфіскований) *Жонтик*: „До риму". *Homunculus*: „Жінка". *Мольо*: „На зломаному карнеті". *П. Ковжун*: „В ателіє" (заставка). *П. Ковжун*: „Ваза" (графіка). *К. Поліщук*: „Стигла діва". *О. Бабій*: „На провесні". *Ю. Шкрумеляк*: „Гумор-Лицарь". *Мольо*: „Другий акт. На маргінесі літератури". *П. Ковжун*: „Міжпартійні вакханалії" (рисунок). Дотепи, оповідання і афоризми.

„СІЛЬСЬКИЙ СВІТ". Ілюстрований місячник посвячений сільській господарці. Перемишль. март 1923. Ч. 3. Адреса Редакції і Адміністрації: Перемишль ул. Зелена 5.

„ТРИБУНА УКРАЇНИ". Неперіодичний орган української еміґрації. Ч. 1. Березень 1923. Адреса Редакції: A. Salikowski, Warszawa, Ochota, Opaczewska 44.

Зміст: Завдання „Трибуни України". *С. Торстон*: В шуканнях виходу. *П. Чижевський*: Відбудова Украйни і закордонні капітали. *О. Саліковський*: На історичнім роздоріжю. *С. Русова*: Чому я опинилася на еміґрації. *А. Лукашевич*: Українська еміґрація в Польщі. *О. Олесенко*: Українська еміґрація в Чехословаччині. *Д. Дорошенко*: Літературне життя на еміґрації. *О. Хоменко*: Зїзд еміґрації. *О. Пачовський*: Національна освіта на еміґрації. *S T.*: Військові пляни Москви. *Е. Правобережець*: Серед руїн і могил. Нові книжки. Літературно-видавнича справа на Україні. З українського життя.

„УКРАЇНСЬКИЙ СКИТАЛЕЦЬ", орган військової еміґрації земель З. У. Н. Р. Редакція: Wien XVIII. Ferrogasse 31. ч. 4. (26.) 15. лютого 1923. Зміст: Епізод з весни 1920 р. *В. Пачовський*: Пісня про Р. Крупу й Луцейка. *Я. Береза*: „Polska rycerskość". *О Грозик*: Скрипак. *В. Верховинка*: Їх доля. *Я. Дяків*: Моє прожите. *П. Карманський*: Побий нас Боже за провини. „Полювання на людину". *П. В.*: Волинь під військовим зарядом Галичан 1919 р. *Д-р О. Грицай*: Смертельна справа. *Р. Жук*: Вільне козацтво. Спомини нар. учителя з Волині. І т. д.

„УКРАЇНСЬКИЙ СКИТАЛЕЦЬ" ч 5.(27.) зміст: Поетови-скитальцеві. *Д-р О Грицай*: Тіням Маркса. *В. Пачовський*: Гекатомба. *М. Дольницький*: Шевченківське свято в Бершаді. *П. Карманський*: Не випускайте прапора. *А. Макаренко*: Значіння Шевченківських свят для перших українських вояків на Вел. Україні. *В. Верховинка*: Сіра книжечка. *М. Курах*: Тим, що впали. *Р. Колтунюк*: На Житомир. *О. Лазурко*: Дещо з санітарних відносин У. Г. А. *Р. Колтунюк*: З кліщів смерти. І т. д.

ТЕАТРАЛЬНЕ МИСТЕЦТВО — місячник театру і сцени. Львів, март 1923.

Курс грошей.

Львів, дня 23. марта 1923.

Доляри американські	42.500—00.000
„ „ (1 і 2-ки	42.000—00.000
Доляри канадійські	41.000—00.000
„ „ (1 і 2-ки	40.500—00.000
Марки німецькі (10 тис.)	2·70—0·00
„ „ 1000	0·00—0·00
„ „ (сотки)	2·45—0.00
„ „ (дрібні)	2·25 .60
Леї румунські	180·00—000·00
„ „ (дрібні)	170·00—000·00
Корони чеські	1250·00—0000·00
„ (дрібні)	1225·00—0000.00
Австрійські степл.	00·00—00.00
„ „ ст. ем.	0.000·00—0.000.00
„ сотки нов. ем.	00·00—00·00
„ 50 кор.	00·00—000·00
„ 20 кор.	—·—— —·00
„ 10 кор.	—·00—00·00
„ 1. і 2-ки	0·00—0·00
Рублі 5-сотки	360·00—000·00
„ сотки	320·00—000·00
„ 25-ки	105·00 000·00
„ дрібні	0·00—0·00
„ думські 1.000-ки	00·00 00·00
„ „ 250-ки	00·00 00·00
Франки французькі	2825·00—0000·00
Фунти стерлінґів	195.000·00 000.000·00
Франки швайцарські	8200·00—0000·00
Золото:	
20 кор.	000.000·00 000.000·00
20 франк.	000.000 00—000 000 00
20 марк. нім.	000 000·00—00 .000·00
Фунти стерлінґи	00.000·00 00 000·00
10 рубл.	000.000·00 000.000 00
Доляри	00.000·00 00·0000·00
Срібло:	
Корони австр.	0.000·00—0.000·00
5 кор. австр.	00.000·00—00.000·00
Фльорени австр.	0 000 00—0.000·00
Рублі	00.000·00—00 000·00
Копійки	00·00—00·00
Доляри американські	00.000·00—00.000·00
„ „ полов. і ¼	0.000·00—0.000.00
Доляри канадійські	0.000·00—0.000·00
„ „ дрібні	0.000·00—0.000·—
Леі румунські	0 000·00—0.000·—

✝ Посмертні згадки.

О. Емилій Целевич, гр. кат. парох в Завою (коло Калуша) помер дня 8. марта ц. р. в домі своєї родини в Чижикові (коло Винник) в 92 р. життя. — В. И. П.

ОПОВІСТКИ.

Проба симфонічної орхестри відбудеться 25. марта 1923 в малій салі Тов. ім. Лисенка о год. 9·30 перед полуднем. Проситься о точність і як найчисленнійшу участь. *Управа.*

Парохіяльні реколекції в парохії Успеня Пр. Д. Марії (Волоська Церков) відбудуться від 25. до 30. с. м. кождого дня о год. 6 і пів веч. а дня 25. (неділя) о год. 5. веч. Дня 30. о год. 5. сповідь.

Клюб шахістів у Львові уладжує для членів і для гостей з провінції шахові змагання в часі від 24. III. — 3. IV. в Республіці (вул. Костюшка) що дня о 7. г. вечер м. Ті, що хотіли би взяти участь, зволять зголоситися у висше поданому часі та льокали в одного з членів старшини (проф. Бабин голова, проф. Франко містоголова, Прокопович писар, Коцко скарбник). Виграні нагороди в сумі 00.000 мп. застерігається для Рідної Школи. 1971 1—1

Для вязнів. Збірка між Громадянами Стрийщини 700.000. Василь Дувало Львів 00.000 Тов. Просвіта в Моравській Остраві 50 чк., Іван Колодрубець Кіралігаза 25 чк., О. Фацієвич Стрілиска нові 5.000, збірка В. Кивелюка в Скалаті 17.500, о. Д. Склепкович Поморяни 12.000, з нагоди імянин Льва Геца 27.000, о. М. Притуляк Сколє 53.000, І. Паламар Журавно 5000 Всім Вп. Жертводавцям щиру подяку складає Комітет допомоги політичним вязням. 1147 1—1

Позір! Городеччина і Янівщина! Загальні збори Філії Тов-а „Просвіта" в Городку відбудуться в четвер дня 29. марта ц. р. о годині 11. перед полуднем в салі Тов-а „Поміч". Того самого дня о год. 12-ій Шкільний Зїзд, який скликує Кружок У. П. Т. в Городку Ягайлонськім, в ціли переведення орґанізації „Рідної Школи" в повіті. Проситься Вп. Інтеліґенцію і свідоме селянство з кождої громади післати найменче двох делеґатів. — Філія Тов а „Просвіта" і Кружок У. П. Т. в Городку Ягайлонськім. 1953 1—1

Жертви на будову Читальні, школи і захоронки на Городецькому передмістю „Богданівка", зложили в марках польських слідуючі громадяне м. Львова: По 500 000: фірма Н. Н. По 200.000: Стефан Іванчук, по 100.000: Володимир Филипович, Іван Ліщинський, Марія Миколишин, С-ка „Відбудова", по 60.000: Олекса Чайка, по 50.000: Зофія Лесів, Йосиф Гриців, Теодор Маціївський, Малгожата Пелещук, Роман Пелещук, Іван Борон, Михайло Дицьо, д-р Михайло Волошин, Василь Гресюк, Онуфрій Пащак, д р Стефан Федак, Михайло Яцків, Сидір Кузик, Володимир Крисько, по 40 000: Онуфрій Олинець, Стефан Дочич, по 30.000: Йосиф Буфан, Володимир Кульматицький, Іван Лучечко, Н. Крупійова, по 25.000: Теодор Шумляк, Теодор Савка, Андрій Михайляк, по 22.000: Тимотей Оприщко, по 20.000: о. Гаврилюк, Василь Грицків, Бронислав Калецький, Михайло Кирод, Михайло Тузяк, Теодор Бочуляк, Іван Ільків, Стефан Юськів, Іван Миколишин, Михайло Пікор, Іван Гринь, Петро Ткач, Іван Грещак, Василь Рибчак, Дмитро Мидинський, Григорій Мацьопа, Михайло Сусь, Стефан Клос, по 10.000: Микола Кулик, Іван Ходань, Петро Куньц, Павло Войтович, М. Зазуляк, Елі Вентик, Андрій Шпак, Дмитро Павзанюк, Александер Вітик, Ксеня Гловач, Никодим Спасник, Матвій Олійник, Теодор Андрушків, Іван Зуб, Михайло Коструба, Іван Малик, Антін Соха, по 5.000: Петро Дідик, Юлія Бочуляк, Григорій Курилас, Андрій Іваницький, Антін Янішевський. 1970 1—1

Дрібні оголошення.

Книгарня Наукового Т-ва ім. Шевченка

ЛЬВІВ, РИНОК 10, ГАЛИЧИНА.

1966 1—1

:: ВИДАВНИЦТВО РАТАИ ::

Поступили в продажу: М. КОСТОМАРОВ: „Чернігівка“, бувальщина XVII століт. П. КУЛІШ: „Оповідання“. „А-а, Коточок“. Збірник пісень, казок і приповідок для маленьких дітей; ілюстр. М. Бутовича. І. НЕЧУЙ-ЛЕВИЦЬКИЙ - „Баба Параска та баба Палажка“. Ч. і М. ЛАМИ: „Оповідання з Шекспіра“. Г. ФЕРРЕРО: „Гибель античной цивилизацін“. — — — — —

ВІДКРИЮ торговлю, реставрацію, винайму або до спілки пристану. Зголошення до Гнат Мартинюк, Калуш, Народний Дім. 1917 3—3

КІМНАТИ окремої або при родині близше центра по змові з повним удержанням шукає спокійний банківський урядник. Зголошення до Редакції під „д-р Б.“ 1952 2 6

ОГОЛОШЕННЯ.

За оголошення Редакція не відповідає.

ТОВАРИСТВО

- Краєвий Союз Ревізійний -

у ЛЬВОВІ подає до відома, що II-гий КРАЄВИЙ

Кооперативний Зїзд

відбудеться дня 30. марта 1923. о годині 10-ій перед полуднем, а

XIII.

Звичайний Заг. Збір Союза,

відбудеться дня 31. марта 1923. о годині 10-ій перед полуднем.

Зїзд і Загальний Збір відбудуться в салі „Української Бесіди“ у Львові, при вул. Рутовского ч. 22 (Народний Дім“) І. пов. Порядок нарад обох зібрань поданий в „Громадськім Вістнику“ з дня 18. березня 1923. і в „Господарсько-кооперативнім Часописі“ ч. 6. Кожда кооператива повинна вислати конечно свойого відпоручника з повновластю, а бодай з кождого повіту повинно прибути по кільканайцять відпоручників.

1912 1—1 *РАДА КР. С. Р.*

:: Огляд Історії :: Українського Права

по запискам за викладами проф. д-ра М. Чубатого (Історія джерел та державного права ч. І. і II.)

Видання трете справлене і доповнене, Стор. 340, 4°, Ціна Мп. 20.000. Висилка на провінцію за посліплатою або по попереднім надісланню Мп. 22.000. Купувати і замовляти можна в

КНИГАРНІ НАУКОВОВОГО ТОВАРИСТВА ім. ШЕВЧЕНКА у ЛЬВОВІ, РИНОК число 10.

1969 1—3



Royal Mail Line

Централя на Польщу: Варшава, вул. Електоральна 35, Тел. 509.09.

Дуже важна вістка для пасажирів, що їдуть до Куби!!

Подаємо до відома, що для вигоди наших пасажирів, що хотять їхати до **КУБИ** перед 15. квітня ц. р., щоби поминути хвилеві труднощі, які звязані з переїздом через окупаційну полосу Рур до Франції, наш пароплав **„Carmartershire“** відпливає дня **8. квітня** ц. р. замісць з французького порту, безпосередно — —

з Дацніґу до Гавани (Куба).

Пасажирі не будуть підлягати в Данціґу ніяким лікарським оглядинам і кварантані. Сей корабель призначили ми виключно для перевозу пасажирів з Польщі і тому поїде він прямо до Гавани, не задержуючися в инших европейських портах.

Пасажирі, що бажають виїхати тим пароплавом, повинні у власному інтересі безпроволочно зголоситися до нашої Централі у Варшаві, вул. Електоральна 35., або до одної з наших філій

Львів, Городецька ч. 93.,

СТАНИСЛАВІВ, вул. 3-Мая 5. БЯЛИСТОК, вул. Кілінського 21.
КОВЕЛЬ, вул. Новозалізнича 4. ҐРОДНО, площа Баторія 3.

в ціли зареєстурвання, бо кількість місць на тім пароплаві стисло ограничена.

Реєстрація начинається в понеділок дня 19. березня 1923. Наш транспорт під управою спеціяльного провідника виїздить з Варшави в пятницю дня 6. квітня с. р.

Пароплавна карта з Варшави до Куби коштує лише 86 долярів.

По всілякі інформації просимо звертатися до

ROYAL MAIL LINE

Централя на Польщу: ВАРШАВА, ВУЛ. ЕЛЕКТОРАЛЬНА ч. 35. — Тел. 509.09.

також до слідуючих наших філій:

ЛЬВІВ, вулиця Городецька ч. 93.

СТАНИСЛАВІВ, вул. 3-Мая 5. БЯЛИСТОК, вул. Кілінського 21.
КОВЕЛЬ, вул. Новозалізнича 4. ҐРОДНО, площа Баторія 5.

1955 1—1

Новість! На піст!

— СТРАСТНІ РОЗВАЖАННЯ, —

молебен, пісні й молитви. „Ґолгофта“, 15 ілюстрацій. Надається до масового поширення між народом. Ціна книжки мп. 2.300. Замовляти: „ДОБРА КНИЖКА“. ЛЬВІВ, вул. СОДОВА 4.

1968 1—2

Еміґранти, які не можуть виїхати до Америки (Зєдинених Держав) або Канади, можуть без ніяких труднощів виїхати — —

до КУБИ

— — Всіляких інформацій уділяє безплатно — —

„Holland-America Line“

Львів, Синстуська 24

(давн. ГОРОДЕЦЬКА 101.)

XXVI 1—3

Приїзджаючі до Львова можуть вступити по інформації до нашего бюра к. двірця **Городецька 91.**

КІНОТЕАТРИ

КОПЕРНИК і МАРУСЕНЬКА

висвітлюють від пятниці 23. березня п. р. настроєву драму в 6. частях славного письменника, автора „Ткачів“ і „Затопленого Дзвону“ Герґарда Гауптмана п. з.

„ГАНУСЯ“

Архитвір цей (жемчуг німецької літератури) окружив в тріюмфі обі півкулі світа. — Ролю Ганусі креує вродлива, молоденька акторка Марґаріта Шлеґель. Евангелицького учителя відтворює славний драматичний артист Теодор Льоос.

До читачів „Громадського Вістника“!

ВЖЕ МАЙЖЕ ВСІ читачі „Гр. Вістника“ переконалися, чи то будучи лично в нашій кооперативі, чи то по отриманню замовлених у нас товарів почтою, що коп. **„Реґулятор“** є найдешевшим жерелом закупу товарів, о чім остаточно свідчать також тисячі писем до вас зі всіх майже сторін нашого краю, від наших клієнтів, а іменно від поодиноких осіб, кооперативів, спілок, крамниць і т. п. **Замовляючий у нас товар,** стається нашим постійним клієнтом, о чім переконуючо свідчать часті замовлення та численні подяки і тільки з браку місця їх не поміщуємо. **Чому у нас товар добрий і дешевий?** Відповідь дуже проста: купуємо безпосередно від фабрик більші партії, а наш клич: **Великий оборот малий зиск!** Хотячи дати на дальше можність набути вигідно товар, висилаємо ще по старих цінах, а зглядно з невеликою звишкою і подаємо нище ціни: **Убрання і готові ґарнітури:** Одяги і ґарнітури готові, складаючіся з блюзи, камізельки і сподень, з матеріялу пайґового, подвійної нитки, мягкі, дальше триколінові і струксові дуже міцні в ріжних красках: Сорт А. 69.800 мп., Сорт Б. 88.900 мп., Сорт В. 108.600 мп. **Хлопячі до 18 літ:** Сорт А. 58.000 мп., Сорт Б. 68.700 мп. **Убрання з матеріялу чисто вовняного,** модні, дуже міцні, надзвичайно порядно вшиті в ріжних красках: Сорт А, 158.600 мп., Сорт Б. 169.800 мп., Сорт В. 188.600 мп., Сорт Г. 198.800 мп. **Хлопячі до 18 літ:** Сорт А 88.000 мп., Сорт Б. 98.800 мп. **Блюзи (набати)** з пайґового матеріялу, триколінового і струксового як вище: Сорт А. 34.900 мп. Сорт Б. 38 900 мп., Сорт В. 44.900 мп., Сорт Г. 57.800 мп. **Камізольки як вище:** Сорт А. 16 500 мп., Сорт Б. 17.900 мп. **Сподні як вище:** Сорт А. 16.900 мп., Сорт Б. 17.900 мп, Сорт В. 23.800, Сорт Г. 25.000. Сорт Д. 29.800 мп. **Райтки (Бричеси)** Сорт А. 17.900, Сорт Б. 23.800 мп. **Райтки (Бричеси)**织 струкс. аля корт.: Сорт А. 44.000, Сорт Б. 52.000 мп. **Райтки (Бричеси)** плюшеві в пружки: Сорт А. 55.000, Сорт Б. 58.000 мп. **Матеріял одяговий** вовняний, доброї якости дуже трівкий в ріжних красках, подвійної ширини, який надається так на мужескі убрання, як рівнож на жіночі костюми. За метер Сорт А. 18.500, Сорт Б. 22.500, Сорт В. 38.000, Сорт Г. 42.500, Сорт Д. 56 500, Сорт Е. 68.000 мп. **Матеріял на пальта,** покриття футер, курток і пр., дуже трівкий, заступає цілком найдорощі анґлійські сукна в ріжних красках по ціні за метер: сорт А. 29.800, Сорт Б. 58.800, сорт В. 80 000 мп. **Матеріял на жіночі сукні,** практичний, в ріжних красках по ціні за метер: сорт А. 12.500, Сорт Б. 16.500, сорт В. 21.800 мп дальше вищої якости повної ширини, Сорт А. 29.500, Сорт Б. 32.000, сорт В. 48.800 мп. **Цайґи мягкі,** дуже трівкі, з подвійної нитки по ціні за метер: сорт А. 10.500, сорт Б. 15.800, Сорт В. 27.800 мп. **Полотна, зефіри, полотенка, перкалі** від 7.800—12.900 мп. **Аксамит** в пружки на сподні і одяги в ріжних красках дуже трівкий: сорт А. 28 500, сорт Б. 29.900 мп. **Струкс** звич. дуже сильний сорт А. 18.500, сорт Б. 26.800 мп. **Хустки, хустини** від перкалевих до шовкових по ціні від 3.700 60 000 мп.

1929 2—3

До кождого замовлення висилаємо спеціяльний цінник. — Замовлення виконуємо сейчас і платиться при одержанню товару. Порто і опакування платить замовляючий. — **УВАГА:** Товар не до вподоби приймаємо, гроші звертаємо або замінюємо після бажання на инші в протягу 14. днів, тому ризика нема. — —

Замовлення просимо адресувати так:

Кооп. „РЕҐУЛЯТОР“. Львів. Валова ч 14

За редакцію відповідає Ол. Кузьма.

З друкарні Спілки „Діло“ Львів, Ринок ч. 10.